

1. Obiekt

MAROWNIA

w zespole kościoła ewangelicko-augsburskiego

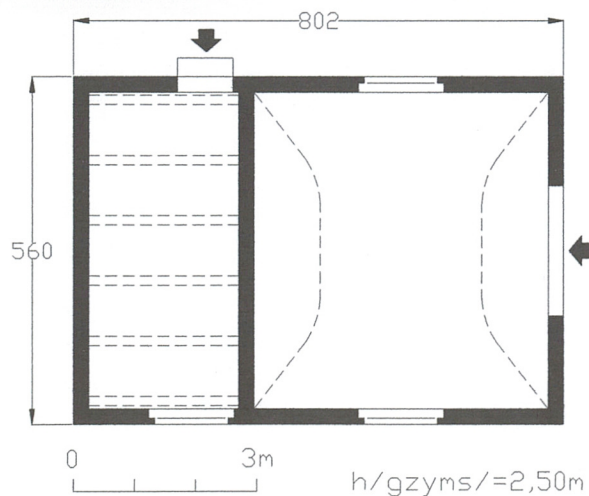
2. Czas powstania

1880 r.; remont 1933 r.

3. Miejscowość

JAWORZE

11. Zdjęcie, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

4. Adres

Pl. Kościelny 25
43-384 Jaworze

nr działki: 3762

nr ks. wiecz.: [redacted] gm. Jaworze, pow. bielski

5. Przynależność administracyjna

województwo śląskie
powiat bielski
gmina Jaworze

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Ernsdorf

7. Przynależność administracyjna do 31.12.1998 r

województwo bielskie
gmina Jaworze

8. Właściciel i jego adres

parafia ewangelicko-augsburska w
Jaworzu; Pl. Kościelny 25
43-384 Jaworze

9. Użytkownik i jego adres

jw.;

10. Rejestr zabytków

nr 9229 z dnia 17.12.2008

12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu.

Parafia ewangelicka powstała w Jaworzu już w XVI w., jednak w wyniku działań kontrreformacyjnych pierwotny kościół odebrano protestantom w 1654 r. Kolejny wzniesiony został po ogłoszeniu przez cesarza Józefa II Patentu Tolerancyjnego w 1781 r. Wraz z murowanym kościołem wzniesiono towarzyszące mu zabudowania, składające się na niewielki zespół urbanistyczny: plebanię, szkołę ewangelicką, i dwa budynki gospodarcze. Obiekty te widoczne są na archiwalnej rycinie przedstawiającej panoramę Jaworza (sprzed 1880 r.), z uwidocznionym na pierwszym planie zespołem kościoła ewangelickiego. Na rycinie nie widać cmentarza i marowni, które powstały później.

Cmentarz ewangelicki, który wszedł w skład zespołu kościelnego, powstał w 1880 r., za czasów pastora Hermanna Juliusza Kotschego, syna pastora ustrońskiego (1837 – 1897), znanego propagatora nowoczesnego sadownictwa. W tym samym roku postawiono także pierwszą marownię (data nad wejściem głównym). Forma pierwotnej budowli nie jest znana. Wydaje się, że generalny remont – być może przebudowę kaplicy, przeprowadzono w 1933 r. (data nad wejściem głównym). Powstanie cmentarza położyło kres licznym sporom między ewangelikami i katolikami, którzy do tej pory używali wspólnego cmentarza.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

SYTUACJA. Jaworze — wieś w pd. części województwa śląskiego, na Pogórzu Śląskim u stóp Beskidu Śląskiego (ramię Błotnego z grzbietu Klimczoka), położona na wys. 340- 500 m n.p.m, na granicy powiatów bielskiego i cieszyńskiego, przy trasie międzynarodowej z Bielska-Białej do Cieszyna; siedziba wiejskich władz gminnych. Gmina Jaworze obejmuje swym zasięgiem cztery przysiółki: Jaworze Średnie, Jaworze Górne i Jaworze Nałęże i Jaworze Dolne.

Zespół zabudowań kościoła ewangelicko-augsburskiego zlokalizowany jest w centrum miejscowości, na lekkim skłonie po zach. stronie ul. Zdrojowej, głównej drogi przelotowej przez wieś. Po przeciwnej stronie drogi, na wysokości zespołu kościelnego znajduje się założenie pałacowe, z pałacem (dziś młodzieżowym ośrodkiem wychowawczym), towarzyszącymi mu oficynami i ogrodem.

Marownia to niewielki budynek zlokalizowany na posesji cmentarza, w jej pd.-wsch. narożniku. Cmentarz mieści się w pn.-zach. części zespołu kościelnego. Budynek usytuowany jest szczytowo do asfaltowej drogi dojazdowej, elewacją pn. i zach. zwracając się w stronę cmentarza; elewacja pd. włączona jest w pd. odcinek współczesnego metalowego ogrodzenia cmentarnego

MATERIAŁ. KONSTRUKCJA. TECHNIKA.

Ściany. *Ściany zewnętrzne* murowane z cegły pełnej, obustronnie tynkowane. Elewacje pozbawione prawie całkowicie detalu architektonicznego, jedyne jego elementy to: wyciśnięte w tynku nad głównym otworem drzwiowym daty 1880–1933, murowany i otynkowany, profilowany gzyms wieńczący oraz kamienny krzyż w wierzchołku szczytu fasady. Od wewnątrz ściany marowni wyłożone współczesną okładziną z tworzywa sztucznego typu siding.

Ściana wewnętrzna, oddzielająca pomieszczenie gospodarcze grabarza, murowana z cegły pełnej, otynkowana.

Sklepienia i stropy. Pomieszczenie główne marowni nakryte drewnianym stropem belkowym z otynkowaną podsufitką z desek – konstrukcja stropu oparta na konstrukcji więźby dachowej, której elementy oszalowane deskami i potynkowane. Nad pomieszczeniem grabarzówki strop płaski, drewniany belkowy nagi.

Więźba dachowa. Więźba drewniana, o prostej konstrukcji jętkowo-krokwiowej.

Pokrycie dachowe. Dach kryty ceramicznie, dachówką karpiówką podwójnie w koronkę.

Posadzki i podłogi. W obu pomieszczeniach marowni posadzki cementowe wylewane.

Schody. Brak schodów zewnętrznych i wewnętrznych; dostęp na strych możliwy przez otwór w stropie grabarzówki, po dostawieniu drabiny.

Otwory. *Otwory okienne* ujednolicone, zlokalizowane w elewacjach bocznych, rozmieszczone regularnie; kształt prostokątów stojących z prostymi zamknięciami; okna stałe metalowe, kwaterowe z lufcikami.

Otwory drzwiowe zewnętrzne. Główny, duży otwór wejściowy znajduje się na osi środkowej elewacji wsch.; kształt prostokąta o proporcjach zbliżonych do kwadratu, drzwi 2-skrzydłowe, drewniane, ramowo-płycinowe, opierane w płycinach deskami w układzie żaluzjowym. Pomieszczenie grabarzówki dostępne przez typowy, prostokątny otwór drzwiowy, umieszczony w części wsch. elewacji pn.; drzwi jednoskrzydłowe, o konstrukcji analogicznej do konstrukcji drzwi głównych.

Otwory drzwiowe wewnętrzne. Brak. Oba pomieszczenia budynku nie połączone ze sobą przejściem wewnętrznym.

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne	17. Użytkowanie obecne
135 m ³	36 m ²	marownia	marownia
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja ⇒ 2006 r. — remont elewacji: naprawa tynków, wymalowania zewnętrzne; założenie opierzeń na zwieńczenia szczytów; wymalowania wewnętrzne; montaż okładziny z tworzywa sztucznego na ścianach wewnątrz pomieszczenia głównego;		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) Budynek zachowany w formie, z czasu remontu przeprowadzonego w 1933 r. Stan techniczny budynku dobry; średni stan pokrycia dachowego.	
		20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie ⇒ wymiana pokrycia dachowego; ⇒ wpisanie obiektu do rejestru zabytków jako elementu zabytkowego zespołu kościoła ewangelicko-augsburskiego;	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

- archiwum parafialne – ikonografia: współczesna fotografia, przedstawiająca budynek przed remontem w 2006 r.

24. Uwagi różne.

25. Opracował

tekst PDZ ALMA Jacek Sawiński 12.09.2008

plany i rysunki PDZ ALMA Jacek Sawiński 12.09.2008

zdjęcia PDZ ALMA Jacek Sawiński 12.09.2008

miejsce przechowywania negatywów: archiwum autora

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisu prawa autorskiego

22. Bibliografia

http://parafiajaworze.pl/32f94/a5bef/Historia_Parafii/kategoria.html [historia parafii i kościoła, aut. ks. R. Janik]

J. BRODA, Dzieje parafii diecezji cieszyńskiej., Warszawa 1978, str. 47–49

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

- fot. przedstawiająca budynek przed ostatnim remontem w 2006 r. (archiwum parafialne); [patrz *☞* fot. 2 na karcie obiektu]

27. Załączniki

- * wkładka nr 1: cd. opisu; spis fotografii; zdjęcia;
- * wkładka nr 2: zdjęcia;

1. Miejscowość

JAWORZE

2. Obiekt (nazwa jak na karcie)

MAROWNIA
w zespole kościoła ewangelicko-augsburskiego

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

cd. opisu; spis fotografii; zdjęcia;

RZUT. Budynek założony na prostym regularnym rzucie prostokąta, wydłużonego w osi wsch.-zach. Wnętrze podzielone na dwa niezależne pomieszczenia, z osobnymi otworami drzwiowymi. Główne pomieszczenie dostępne przez osiowy duży otwór wejściowy we wsch. ścianie szczytowej. Pomieszczenie pomocnicze, mniejsze, w tylnym traktie budynku, dostępne przez typowy otwór drzwiowy w zach. osi elewacji pn. Pomieszczenia nie skomunikowane ze sobą.

BRYŁA. Mały wolnostojący budynek, o prostej nie rozczłonkowanej bryle. Marownia jednokondygnacyjna, nakryta dachem dwuspadowym, ze ścianami szczytowymi zamkniętymi nie oddzielonymi trójkątnymi szczytami. W wierzchołku szczytu frontowego (wsch.) kamienny prosty krzyż.

ELEWACJE. *Fasada, elewacja wsch.* – jednoosiowa, na cokole występującym, zwiększającym wysokość ku pn., zamknięta trójkątnym, nie oddzielonym szczytem; elewacja gładko tynkowana, artykułowana dużym osiowym prostokątnym otworem drzwiowym, nad którym, wyciśnięte w tynku daty: 1880 1933; w szczycie dwa małe symetrycznie rozmieszczone, prostokątne okienka strychowe; wierzchołek szczytu zwieńczony prostym kamiennym krzyżem łacińskim.

Elewacja pd. – jednokondygnacyjna, dwuosiowa; gładko tynkowana, na niewielkim występującym cokole, rozczłonkowana symetrycznym układem pary ujednoliconych otworów okiennych w kształcie prostokątów stojących; w zwieńczeniu profilowany gzyms.

Elewacja zach. – gładko tynkowana, ślepa, zamknięta nie oddzielonym trójkątnym szczytem.

Elewacje pn. – jednokondygnacyjna, dwuosiowa; gładko tynkowana, na niewielkim występującym cokole równej wysokości; jedyne elementy podziału ściany to wsch. otwór okienny, o formie analogicznej do otworów elewacji przeciwległej i zach. otwór drzwiowy – smukły prostokątny, z prostym zamknięciem i jednoskrzydłowymi drzwiami z nadświetlem; w zwieńczeniu elewacji profilowany gzyms.

WNĘTRZE. Wnętrze dwuprzestrzenne; główne pomieszczenie frontowe (wsch.), większe, nakryte stropem o przekroju trapezowym; w traktie tylnym wąskie pomieszczenie grabarzówki ze stropem belkowym nagim, w którym otwór, umożliwiający dostęp do strychu budynku.

WYPOSAŻENIE. Brak wyposażenia.

INSTALACJE: budynek zaopatrzony tylko w instalację odprowadzenia wody deszczowej.

SPIS FOTOGRAFII:

1. Widok marowni od pd.-wsch.
2. Widok marowni przed remontem (fot. udostępniona przez ks. A. Krzykowskiego).
3. Widok marowni od pn.-zach.
4. Daty nad wejściem głównym.
5. Wnętrze głównego pomieszczenia marowni.
6. Fragment więźby dachowej.

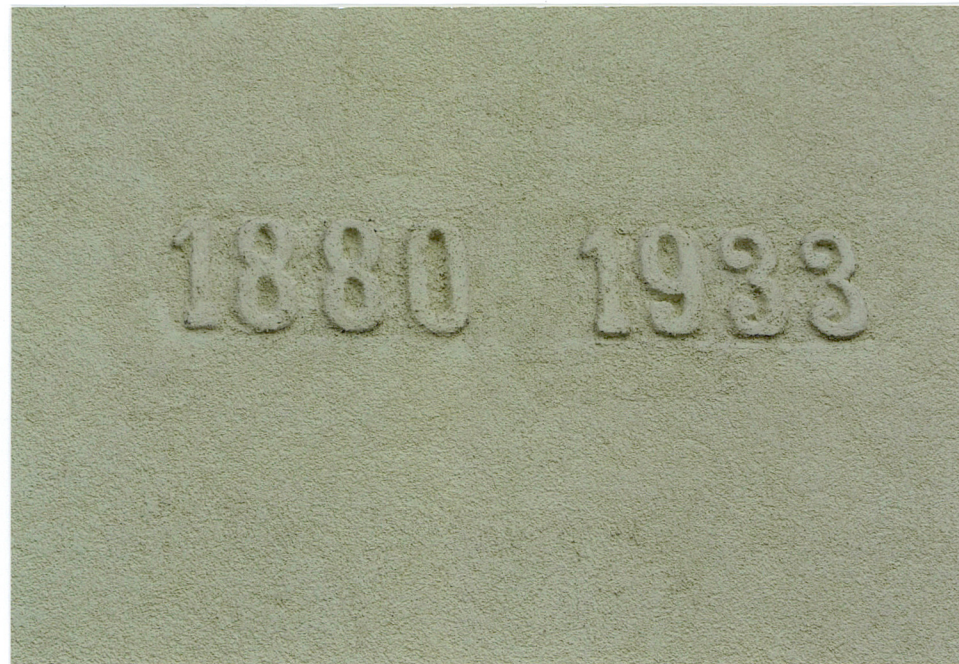
2.

3.

4.

5.

6.

